

Відпусти народ мій

Значки жіночих організацій, які боролися за радянських євреїв

Володимир Бернштам (Ізраїль)

Жінки брали активну участь у боротьбі за права радянських євреїв, що розгорнулася на Заході в 70–80-х роках минулого століття. Поряд із правозахисними та єврейськими структурами, у цій боротьбі брали участь і суто жіночі організації. Автор розглядає випущені ними значки й медальйони. Цей доробок продовжує серію статей автора, присвячених опису та систематизації значків і медалей, пов'язаних з боротьбою за права радянського єврейства [1–7].

Група 35-и була організована у Великій Британії в 1971 р. під час суду над 35-річною Рейзою Палатник, бібліотекаркою з Одеси, яку засудили за сіоністську діяльність. Спочатку група нараховувала близько 35 британських домогосподарок віком приблизно 35 років, які за порадою Іцхака Рагера, емісара «Натива» у Лондоні, вирішили боротися за Рейзу [8]. Першою дією групи була акція протесту на підтримку Палатник, проведена біля радянського посольства. Як наслідок, група проводила багато заходів на підтримку відмовників (людей, які отримали відмову на виїзд із СРСР) та людей, засуджених у СРСР за їхні політичні переконання і боротьбу за права людини.

Група налагодила зв'язки з керівництвом лейбористів і лідером опозиції Маргарет Тетчер, яка стала Прем'єр-міністром Великої Британії.

1

М. Тетчер звертала увагу на проблеми радянських євреїв, викликаючи до них інтерес широкої громадськості. Група 35-и організовувала масові кампанії з написання листів членам парламенту, щоб привернути їх увагу до положення радянських євреїв, вела переписку з відмовниками. Жінки організовували демонстрації на підтримку радянських євреїв на спортивних заходах і під час виступів радянських артистів. Переодягнені привидами, вони зустрічали мера Одеси на могилі Карла Маркса і як «духи Гельсінської згоди» кружляли поряд із Громико під час його візиту до Лондона [9].

Члени групи носили спеціальні бейджики та значки (рис. 1–3).

Група 35-и використовувала підтримку знаменитих жінок, зокрема таких як акторки Джейн Фонда та Інгрід Бергман [9]. У березні 1973 р. група запросила Інгрід Бергман до Лондона привернути громадську увагу до тяжкого стану Сільви Залмансон,

засудженої за «літакову» справу [8]. Дизайнери Ендрю Грима та Джордж Вайль зробили медальйони з вигравіюваним іменем Сільви всередині зірки Давида. Їх отримували жінки, які підтримували Групу 35-и [8]. Сотні таких медальйонів було вироблено зі срібла, а кілька спеціальних замовлень – із золота. Інгрід Бергман було вручено золоту версію [10]. Ці медальйони сріблястого та золотавого кольорів були також виготовлені з неблагородних металів (рис. 3). Після звільнення Сільви з

3

ув'язнення Інгрід Бергман у листопаді 1974 р. вручила їй такий медальйон.

На фотографії, зроблений у Лондоні в 1986 р. після звільнення в'язня совісті Натана Щаранського, його знято серед учасниць Групи 35-и. На правозахисницях можна побачити як значки Групи 35-и, так і медальйон, присвячений Сільві Залмансон.

Організацію чи рух «Women's Plea for Soviet Jewry» було створено в 1971 р. для координації жіночих організацій у

2

Інґрід Бергман вручила медальйон Сільві Залмансон

Натан Щаранський серед учасниць Групи 35-и

боротьбі за права радянських євреїв [11]. У цьому русі брали участь не тільки єврейські жіночі організації, а й багато релігійних та етнічних жіночих об'єднань Сполучених Штатів і Канади. Назву організації «Women's Plea for Soviet Jewry» можна перекласти як «Жіночий заклик за радянське єврейство». Вона діяла в 1970–1980-х роках і займалась організацією демонстрацій, мітингів та інших публічних заходів, лобіюванням урядових органів, а також підтримкою відмовників і в'язнів совіті.

Автору відомо про два значки (рис. 4, 5), випущені організацією «Women's Plea for Soviet Jewry». Значок

діаметром два дюйми (5,08 см) з написом «Hear Women's Plea Soviet Jewry DEC. 10-th» пов'язаний з Міжнародним днем прав людини, який святкують 10 грудня. У цей день організація «Women's Plea for Soviet Jewry» проводила різні заходи та акції, щоб привернути увагу до проблем радянських євреїв.

Другий значок діаметром 2,25 дюйма (5,7 см). УUU його центрі – Зірка Давида, всередині якої рисунок чоловіка та жінки з дитиною (сім'я). Чоловіка відгороджено від жінки й дитини колючим дротом.

Автор не вважає, що йому вдалось описати всі значки, випущені жіночими правозахисними організаціями на підтримку радянських євреїв, і тому звертається з проханням до читачів, які мають додаткову інформацію про такі значки, повідомити її (fnbern@gmail.com). Заздалегідь вдячні таким читачам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Бернштам В. Медальйони «Відпусти народ мій» // Нумізматика і фалеристика. 2017. № 3. С. 24–26.
2. Бейзер УМ., Бернштам В. Значки Центра інформації про радянське єврейство // Нумізматика і фалеристика. 2021. № 2. С. 37.
3. Бейзер М., Бернштам В. Значки організації «Боротьба студентів за радянських євреїв» // Нумізматика і фалеристика. 2021. № 3. С. 32–34.
4. Бернштам В. Натан Щаранський у медалях і значках // Тхія. 2023. № 10.
5. Бернштам В. Значки єврейских правозащитных организаций, выпущенные к саммитам с советскими руководителями. Сайт Исход советских

евреев, Ассоциация «Запомним и сохраним» (Электронный ресурс). Режим доступа: http://www.soviet-jews-exodus.com/JewishHistory_s/JH_Badges_InfoCenter4.shtml

6. Bernshtam V. Let my people go Medallions with the names of prisoners of conscience // Shekel. 2023. Vol. 56 (4). P. 19–33.

7. Bernshtam V. Let my people go! Badges with the Names of Prisoners of Zion // Shekel. 2024. Vol. 57 (2). P. 28–44.

8. Мероприятие в честь «Группы 35-и» – организации британских женщин, борющейся за права советских евреев. Министерство премьер-министра Израиля, Натив (Электронный ресурс). Режим доступа: <https://www.gov.il/ru/pages/event-group-of-35-2019>

9. William W. Orbach. The British Soviet Jewry Movement (Electronic resource). Available from: <https://www.bjpa.org/content/upload/bjpa/foru/FORUM%20FALL%201978%2021-27.pdf>

10. University of Southampton Special Collections, The Women's Campaign for Soviet Jewry and Natan Sharansky (Electronic resource). Available from: <https://specialcollectionsuniversityofsouthampton.wordpress.com/2022/03/25/the-womens-campaign-for-soviet-jewry-and-natan-sharansky/>

11. Center for Jewish History National Organizational Materials (Box 1, Folder 2). (cjh.org)

6

7